

εύρισκομένου εἰς τὸ Ἀρχεῖον του, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀντιγράψει προφανῶς ἐξ ἐπισήμου ἀντιγράφου ἀποκειμένου εἰς τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους.

Ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῆς Δημογεροντίας Νάξου μαρτυρεῖται ρητῶς καὶ πάλιν ὅτι ὁλόκληρος ἡ ἐθιμικὴ νομοθεσία τοῦ 1810 τῆς νήσου ταύτης οὐδέποτε ἴσχυσεν¹.

Α

Η ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ²

Πρὸς τοὺς Ἐπαρχιακοὺς Εἰρηνοδίκας καὶ Δημογέροντας τῆς Ἐπικρατείας

Μία τῶν πρωτίστων φροντίδων τῆς Α.Μ. εἶναι καὶ ἡ σύνταξις κωδίκων, τῶν ὁποίων ἡ ἔλλειψις εἶχεν ἀφήσει μέχρι τοῦδε ἄδηλον τὴν τύχην τῆς ἰδιοκτησίας, τῆς τιμῆς, καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως ἑνὸς ἐκάστου τοῦ ποινικοῦ κώδικος ἡ σύνταξις δὲν φέρει τόσας δυσκολίας, ὅσας ἡ τοῦ πολιτικοῦ.

Διὰ τὰ συντεθῆ πολιτικὸς κώδιξ σύμφωνος μὲ τὴν δικαιοσύνην, μὲ τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τοῦ ἔθνους, καὶ μὲ τὰς χρεῖας τοῦ λαοῦ, εἶναι ἀνάγκη νὰ συμβουλευθῇ προηγουμένως ἡ Κυβέρνησις τὰς τοπικὰς συνηθείας, ὅσαι μέχρι τοῦδε ἐπεκράτησαν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἐπικρατείας.

Δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔγειναν τὰ ἐφεξῆς ἐρωτήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ Γραμματεία ἐπιθυμεῖ νὰ λάβῃ ὅσον δυνατὸν ἀκριβεῖς πληροφορίας· πέμπει δὲ πρὸς ὑμᾶς ἱκανὰ ἀντίτυπα, διὰ νὰ τὰ κοινοποιήσητε πρὸς τοὺς εἰδημονεστέρους ὡς πρὸς τὰ τοιαῦτα τῆς ἐπαρχίας σας.

Ἐν Ναυπλίῳ, τὴν ³ Μαρτίου 1833

*Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματεὺς
τῆς Ἐπικρατείας⁴*

¹ Βλέπε Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ἡ Πολιτικὴ Δικαιοσύνη κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν μέχρι τοῦ Καποδιστριαίου (Ἀθῆναι 1941), 189. Τοῦτο εἶχεν ἐπιχειρήσει ν' ἀντικρούσῃ ὁ Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ, Ἀπὸ τῆς «λογίας» παραδόσεως εἰς τὸν Ἀστικὸν Κώδικα (Ἀθῆναι, 1947) 109 σημ. 48.

² Ἡ Ἐγκύκλιος αὕτη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Δ. Πασχάλη, ἔνθ' ἄν.

³ Ἐχει ἀφεθῇ κενὸν διὰ τὴν ἡμέραν, εἶναι ὅμως ἡ 22α (Δ. Πασχάλη, ἔνθ' ἄν.).

⁴ Δὲν φέρει ὑπογραφήν, ἀλλὰ εἰς τὸ πρωτότυπον ὑπογράφει ὁ Χ. Κλονάρης (ἔνθ' ἄν.).

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΠΙΚΩΝ ΣΥΝΗΘΕΙΩΝ

Περὶ κληρονομίας.

Ζήτημα 1.

Ὁ νόμος θέλει, ὅταν ἀποθάνῃ τις ἀδιάθετος (χωρὶς διαθήκην), νὰ τὸν κληρονομοῦν τὰ παιδιά του, λαμβάνοντα ἴσον μερίδιον ὅλα ἀνεξαρτήτως καὶ ἀρσενικά καὶ θηλυκά, καὶ μεγαλήτερα καὶ μικρότερα

Τὶ θέλει ἡ συνήθεια τοῦ τόπου σας; Ἄν δὲν ὑπάρχῃ διαθήκη πῶς κληρονομοῦν τὰ ἀδέλφια κατ' αὐτήν; λαμβάνουν ἴσον μερίδιον ἀρσενικά καὶ θηλυκά; ἢ ἐκεῖνα μὲν κληρονομοῦν περισσότερον, τὰ δὲ θηλυκὰ ὀλιγώτερον;

Ἐκτὸς τούτου μήπως ὑπάρχῃ εἰς τὸν τόπον σας συνήθεια, οἱ μεγαλήτεροι, ἤγουν οἱ προγενέστεροι ἀδελφοὶ νὰ λαμβάνουν περισσότερον μερίδιον κληρονομικὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους; ἢ τὸ ἀνάπαλιν, οἱ μικρότεροι ἔχουν τοῦτο τὸ δικαίωμα; ἢ ὅλα τὰ ἀδέλφια χωρὶς διάκρισιν ἡλικίας κληρονομοῦν ἴσον μερίδιον;

Ζήτημα 2.

Ὁ νόμος θέλει, ὅτι οἱ γονεῖς, ἂν ἔχουν ἓνα ἕως τέσσαρα τέκνα, χρεωστοῦν νὰ τὰ ἀφήσουν ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν διαθήκην των κληρονομίαν τοῦλάχιστον τὸ τρίτον τῆς περιουσίας των, εἰ δὲ ἔχουν περισσότερα ἀπὸ τέσσαρα παιδιά, νὰ τὰ ἀφίνουν τοῦλάχιστον τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας.

Πῶς εἶναι ἡ συνήθεια τοῦ τόπου σας; συμφωνεῖ μὲ τὸν νόμον, ἢ δίδει εἰς τοὺς γονεῖς τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ μεταθέτουν, ἂν θέλουν, ὅλην τὴν περιουσίαν των εἰς ἄλλους συγγενεῖς μακρυνότερους, ἢ καὶ ξένους; ἢ χρεωστοῦν ν' ἀφήσουν ἐξ ἀνάγκης εἰς τὰ τέκνα των ὅλην τὴν περιουσίαν των, ἢ μέρος αὐτῆς, καὶ πόσον;

Ζήτημα 3.

Κατὰ τὸν νόμον, ἂν ἀποθάνῃ τις ἀδιάθετος, τὸν κληρονομοῦν οἱ κατιόντες συγγενεῖς, ἤγουν τὰ παιδιά, ἐγγόνια κτλ. Ἄν δὲν ἔχῃ κατιόντας, τὸν κληρονομοῦν οἱ ἀνιόντες, ἤγουν γονεῖς, πάπποι ἢ μάμμαι κτλ. Ἄν δὲν ἔχῃ οὔτε ἀνιόντας, τότε τὸν κληρονομοῦν οἱ πλάγιοι συγγενεῖς, ἤγουν ἀδελφοί, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν. Ὅταν τέλος δὲν ἔχῃ κανένα συγγενῆ, τὸν κληρονομεῖ ἡ ἐπικράτεια.

Ἡ τοπικὴ σας συνήθεια ἐφύλαξεν ἄρα γε τὴν τάξιν ταύτην τοῦ νόμου, ἢ τὴν ἀλλάξε, πολὺ ἢ ὀλίγον, καὶ κατὰ τί;

Ζήτημα 4.

Κατὰ τὸν γραπτὸν νόμον, ἂν τὸ ἀνδρόγυνον ἦναι ἄτεκνον, καὶ ἀποθάνῃ ὁ εἰς τῶν συζύγων ἀδιάθετος, τὸν κληρονομοῦν οἱ νόμιμοι συγγενεῖς του κατὰ τὴν τάξιν τοῦ 3 ζητήματος, ὅχι ὁ ἐπιζῶν σύζυγος.

Ἡ συνήθεια τοῦ τόπου σας ἐφύλαξε τὴν διάταξιν ταύτην, ἢ τὴν μετέβαλεν; ἤγουν ἂν ἀποθάνῃ ἡ γυναῖκα ἄτεκνος, ποῖος κληρονομεῖ τὴν προῖκα της, ἢ τὴν περιουσίαν της; οἱ συγγενεῖς, ὁ ἐπιζῶν ἄνδρας της, ἢ ἄλλο πρόσωπον; καὶ πάλιν ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρας ἄτεκνος, καὶ ζῇ ἡ γυναῖκά του, ποῖος τὸν κληρονομεῖ;

Ζήτημα 5.

Ὁ νόμος θέλει, ὅτι ὅλα τὰ παιδιά νὰ κληρονομοῦν καὶ τοὺς δυὸ γονεῖς, λαμβάνον ἕκαστον τὸ ἀνάλογον μερίδιόν του ἀπὸ τὴν περιουσίαν καὶ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου τῶν γονέων.

Ἡ τοπικὴ σας συνήθεια συμφωνεῖ μὲ τὸν νόμον, ἢ διατάσσει, τινὰ μὲν τῶν παιδίων νὰ κληρονομοῦν τὸν ἕνα τῶν γονέων, τὰ δὲ ἄλλα ἄλλον; παραδείγματος χάριν τὰ μὲν ἀρσενικά τὸν πατέρα, τὰ δὲ θηλυκὰ τὴν μητέρα;

Περὶ προικὸς

Ζήτημα 6.

Κατὰ τὸν γραπτὸν νόμον, ἡ ὑπανδρευθεῖσα γυνὴ καὶ λαβοῦσα τὴν προῖκά της δύναται, ἂν θέλῃ, νὰ καταβάλλῃ μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων της τὴν προῖκα ταύτην εἰς τὴν κοινὴν συνεισφορὰν τῆς κληρονομίας, καὶ νὰ μοιράσῃ ἐξ ἴσου μὲ τὰ λοιπὰ ἀδελφία τὴν κληρονομίαν ταύτην.

Πῶς εἶναι ἡ συνήθεια τοῦ τόπου σας; συγχωρεῖ καὶ αὐτὴ εἰς τὴν ὑπανδρευθεῖσαν θυγατέρα νὰ συνεισφέρῃ τὴν προῖκα της εἰς τὴν κληρονομίαν, καὶ νὰ μοιράσῃ ἐξ ἴσου μὲ τὰ ἀδελφία της, ἢ τὴν ὑποχρεώνει νὰ εὐχαριστηθῇ εἰς μόνην τὴν προῖκα της; ἢ ἔχει ἄλλην περὶ τούτου διάταξιν;

Ζήτημα 7.

Ἄν ἡ θυγάτηρ ὑπανδρευθῇ μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων της, λαμβάνει, κατὰ τὸν γραπτὸν νόμον, τὸ μερίδιον τῆς κληρονομίας της, καὶ οἱ ἀδελφοὶ δὲν δύνανται νὰ τὴν προικίσουν δίδοντές της ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ μερίδιον τοῦτο.

Ἡ τοπικὴ σας συνήθεια τί διατάσσει; Ἄν οἱ γονεῖς ἀποθάνουν καὶ ἀφήσουν θυγατέρα ἀνύπανδρον, δίδει ἡ συνήθεια εἰς τοὺς ἀδελφοὺς τὸ δικαίωμα νὰ προικίσουν, ὥς οἱ γονεῖς τὰς ἀδελφάς των; ἢ μοιράζουν αὐταὶ μὲ ἐκείνους ὥς κληρονόμοι, κατὰ τὸν γραπτὸν νόμον; ἢ φυλάττει ἄλλην καμμίαν τάξιν, καὶ ποίαν;

Ζήτημα 8.

Ὁ γραπτὸς νόμος θεωρεῖ τὴν προῖκα ὡς κτῆμα σχεδὸν ἀναφαίρετον τῆς κοινότητος τοῦ γάμου μὲ ἄλλους λόγους ἢ προῖξ δὲν ἀνήκει, συνεστῶτος τοῦ γάμου, εἰς μόνην τὴν γυναῖκα, ἀλλ' εἶναι κοινὴ καὶ δι' αὐτὴν καὶ διὰ τὸν ἄνδρα, καὶ διὰ τὰ ἐκ

τοῦ γάμου γεννώμενα παιδιά. Ὁ ἄνδρας ἔχει μὲν τὴν διαχείρισιν τῆς προικός, καὶ τὴν ἐπιστιατεῖ· ἀλλ' οὔτε αὐτός, οὔτε ἡ γυνή, ἥτις τὴν ἔφερεν εἰς τὸν συζυγικὸν οἶκον, δὲν δύναται νὰ τὴν ἐκποιήσῃ, ἢ γοῦν νὰ τὴν πωλήσῃ ἢ νὰ τὴν χαρίσῃ.

Τὶ διατάσσει ἡ τοπικὴ σας συνήθεια; θεωρεῖ τὴν προῖκα ὡς κτῆμα ἀνεκποίητον, ἢ συγχωρεῖ τὴν γυναῖκα ἥτις τὴν ἔφερεν, ἢ τὸν ἄνδρα, ὅστις τὴν διοικεῖ, νὰ τὴν ἐκποιήσῃ; Καὶ ἂν συγχωρῇ τοῦτο, τίνος θέλησις, τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικός, ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἐκποίησιν; ἢ χρειάζεται ἡ κοινὴ συγκατάθεσις καὶ τῶν δύο; καὶ τέλος, φθάνει ἄρα γε νὰ θελήσῃ τὸ ἀνδρόγυνον ἢ ὁ εἷς τῶν συζύγων, καὶ γίνεται χωρὶς ἄλλην ἐξέτασιν ἢ ἐκποίησις τῆς προικός; ἢ συγχωρεῖται μόνον δι' ἀνάγκας τοῦ γάμου ἰσχυράς, καὶ ποίας;

Διατάξεις Γενικάι.

Ἄν ὑπάρχουν εἰς τὸν τόπον σας καὶ ἄλλαι συνήθειαι ἐκτὸς τῶν περιεχομένων εἰς τὰ ἀνωτέρω ὁκτὼ ζητήματα, θέλετε τὰς σημειώσῃ λεπτομερῶς καὶ ἀκριβῶς, καὶ θέλετε τὰς στείλῃ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας.

Εἰς τὴν σύνταξιν τῶν τοπικῶν σας συνηθειῶν, θέλετε παραλάβῃ καὶ συμβουλευθῇ τοὺς προκριωτέρους καὶ τοὺς εἰδημονεστέρους ἄνδρας τῆς ἐπαρχίας σας διὰ πληρεστέραν τελειότητα καὶ ἀκρίβειαν τοῦ ἔργου.

Εἰς ἐκάστην συνήθειαν θέλετε σημειώσῃ μὲ προσοχὴν τὰ ἐξῆς δύο·

1ον Ἀπὸ πόσον καιρὸν ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια εἰς τὸν τόπον σας.

2ον Εἰς πόσον τόπον ἐκτείνεται εἰς ὅλην τὴν ἐπαρχίαν (νῆσον) σας, εἰς μίαν μόνην κοινότητα, ἢ μίαν μόνην χώραν ἢ χωρίον;

Ἄν αἱ συνήθειαι τοῦ τόπου σας εἶναι γραπταί, θέλετε στείλῃ τακτικὸν καὶ ἀκριβὲς ἀντίγραφον αὐτῶν.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ι. ΚΥΚΛΑΔΕΣ ΝΗΣΟΙ

Ι. ΣΙΦΝΟΣ

Ἀπάντησις εἰς τὰ περὶ συνηθειῶν ζητήματα τῆς ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματείας.

Ζήτημα Α'ον

Περὶ τοῦ Α'ου ἐρωτήματος ἡ τοπικὴ συνήθεια εἶναι σύμφωνος καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν μὲ τὸν νόμον.

